

Re-examining the ontology of new urban neighbourhoods on the basis of the social dimensions of traditional neighbourhood

Fatemeh Shams - Department of Urban Planning, Faculty of Art & Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Mohammad Reza Pourjafar¹ - Department of Urban Planning, Faculty of Art & Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Seyyed Mahdi Khatami - Department of Urban Planning, Faculty of Art & Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Ali Soltani - Department of Urban Planning, Faculty of Art & Architecture, Shiraz University, Shiraz, Iran.

Received: 10 May 2024   Accepted: 29 August 2024

Highlights

- The prevailing understanding of neighborhoods has lacked a dialectical perspective and has been devoid of social and semantic layers.
- Over time, the concept of a neighborhood has evolved from a purely physical entity to a more complex semantic, perceptual, and mental construct.
- The traditional neighborhood, as an identifiable civic entity, comprises four key elements: space, time, citizen, and activity.
- Revisiting the core themes of the social ontology of traditional neighborhoods can contribute to the revitalization of contemporary urban neighborhoods.
- The social capacities and sociability of a neighborhood form the fundamental themes of the social ontology of traditional neighborhoods.

Extended abstract

Introduction:

Over the past decades, numerous discussions have attempted to define the concept of a neighborhood. Initially, the definition of a neighborhood was rooted in the principle of separation, emphasizing the presence of social boundaries. However, as urban development advanced, the transformation of neighborhoods in the modern era signaled the emergence of new conceptualizations, where planning and design often preceded social structures.

Despite extensive academic discourse, a universally accepted definition of a neighborhood remains elusive. Examining the spatial aspects of neighborhoods requires a well-defined theoretical framework that captures the lived experiences of residents and the interrelationship between people, activities, and spaces. The ambiguity in defining neighborhoods stems from the absence of a standardized conceptual framework, resulting in varied interpretations and applications across disciplines. This challenge has hindered the ability of urban scholars to fully grasp the implications of neighborhood effects on social interactions and urban cohesion.

Theoretical Framework:

Neighborhoods have long been a focal point of social science research. Sociologists have regarded neighborhoods as “genuine phenomena” with intrinsic social significance. The scientific study of neighborhoods as independent subjects gained traction in the late 19th century. By the 1960s, the concept of the neighborhood had gained prominence within professional communities, yet definitions increasingly overlooked its locational aspects.

---

¹ Corresponding author: pourja_m@modares.ac.ir

In the 21st century, social theorists revisited early neighborhood conceptualizations, such as those formulated by the Chicago School, which emphasized demographic characteristics as defining factors. This approach viewed neighborhoods primarily through socio-economic, moral, and racial transformations. However, the perception of neighborhoods gradually shifted from being purely physical constructs to more perceptual and mental entities, characterized by four key dimensions: space, time (history), citizens (individuals, groups, and institutions), and activities or functions.

Historical research suggests that the concept of a neighborhood is best understood as a dynamic and evolving process. The “accumulation of similar behavioral patterns” and a “valued perception of a fixed territory” contribute to the neighborhood’s identity. Modernity has introduced additional complexities, reinforcing the importance of reevaluating traditional neighborhood frameworks.

Methodology:

This study is classified as fundamental research with a qualitative approach. Utilizing a descriptive-analytical method, it employs a systematic review and thematic analysis technique to analyze 36 primary sources. The research follows a six-step process:

1. Immersion in the data
2. Generation of primary codes
3. Identification of themes
4. Examination and refinement of themes
5. Definition and naming of themes
6. Report preparation

Results and Discussion

The research findings indicate that the social ontology of traditional neighborhoods revolves around two main themes:

- Capacities of Local Communities, encompassing:
  - o Social attachment, which includes attitudinal and behavioral attachment, neighborhood satisfaction, emotional investment, preservation of neighborhood assets, social belonging, pride, and the willingness to defend neighborhood boundaries.
  - o Social cohesion, which involves fostering deep interpersonal bonds, shared traditions, community participation, and a collective sense of kinship.
- Community Neighborhood Acceptance, comprising:
  - o Social obligations, which include collective goals, participatory social practices, neighborhood honor, tolerance, mutual trust, crisis unity, and resident engagement in shaping the neighborhood’s future.
  - o Public good and empowerment, which pertains to the enhancement of interpersonal resources, skill development, neighborhood loyalty, social support systems, local entrepreneurship, and the sustainability of cultural and economic self-sufficiency.

These thematic elements highlight the critical role of neighborhood sociability in fostering cohesive, resilient, and sustainable urban communities. The study underscores that social attachment and cohesion serve as foundational elements for the vitality of traditional neighborhoods.

Conclusion:

This study aimed to reinterpret the concept of the traditional neighborhood and examine its transformation across different historical periods. By exploring the social aspects of traditional neighborhoods, it identified four primary components that shape their ontology: space, time, citizen, and activity. These elements interact dynamically, influencing both urban structure and citizenship practices.

Over time, the understanding of neighborhoods has transitioned from being purely physical constructs to more semantic, perceptual, and mental entities. However, despite this conceptual evolution, neighborhoods remain tangible manifestations of social and spatial dynamics. The increasing divergence between social and physical structures, coupled with enhanced mobility and technological advancements, has complicated the definition and lived experience of neighborhoods in

contemporary urban contexts.

The findings suggest that revitalizing urban neighborhoods requires a return to the foundational principles of traditional neighborhood design. By integrating social ontology into modern urban planning, policymakers and designers can cultivate more inclusive, resilient, and sustainable urban environments.

Keywords:

Neighborhood, Ontology, Social Space, Capacities of Local Communities, Thematic Analysis.

Acknowledgment:

This article is derived from the first author's PhD thesis, titled Discovery and Explanation of the Perceptual-Physical Interaction between Pandemics and the Spatio-Social System of Urban Communities, conducted at Tarbiat Modares University under the supervision of the second author, with advisory contributions from the third and fourth authors.

Conflict of Interest:

All authors declare that they have no conflicts of interest.

Citation: Shams, F., Pourjafar, M. R., Khatami, M., Soltani, A. (2025). Re-examining the ontology of new urban neighbourhoods on the basis of the social dimensions of traditional neighbourhood, *Motaleate Shahri*, 14(53), 19–34. <https://doi.org/10.22034/urbs.2024.141272.5046>.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Motaleate Shahri. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

بازخوانی هستی‌شناسی محله‌های معاصر شهری با اتکا بر عرصه اجتماعی محله سنتی

فاطمه شمس - دانشجوی دکتری، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.
محمدرضا پورجعفرآ - استاد، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.
سید مهدی خاتمی - دانشیار، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.
علی سلطانی - استاد، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

تاریخ دریافت: ۲۱ اردیبهشت ۱۴۰۳ تاریخ پذیرش: ۰۸ شهریور ۱۴۰۳

چکیده

مفهوم محله سنتی به عنوان واحدی اجتماعی در محدوده‌ای جغرافیایی و در نقش نظام خوداتکا، شاید به قدمت عمر بشر باشد. برای هزاران سال، محله به مثابه میراث شهری و کالبدی قابل درک با حفظ گروه‌بندی‌های اجتماعی سازمان‌یافته و مکان محور و تمامیت شهری چند سطحی، اجتماع را از فروپاشی نجات داده‌است. به نظر می‌رسد در جوامع امروز، برای دستیابی به ارزش‌های فراموش شده شهری، بازتعریف محله جایگاه ویژه‌ای دارد و می‌تواند بنیادی‌ترین عنصر شهری و حلقه میانجی بین شهر و شهروندان به شمار رود. مطالعه حاضر در پاسخ به چیستی مفهومی و مکانی محله سنتی در ذیل پارادایم تفسیرگرایی و به لحاظ روش تحقیق براساس رویکرد کیفی انجام شده‌است. از آنجا که هدف، درک تحولات مفهومی محله و نیل به نگاهی جامع از لایه‌های پنهان عرصه اجتماعی محله سنتی بود، از مطالعات اسنادی آرا و اندیشه‌های نظریه‌پردازان در پایگاه‌های استنادی معتبر استفاده شد. پس از مرور نظام‌مند منابع، تحلیل مضمون داده‌های مستخرج از منابع داخلی و خارجی انجام و کدگذاری در شش مرحله و به روش جزء به کل طراحی گردید و تا رسیدن به مرحله اشباع نظری ادامه یافت. یافته‌ها نشان می‌دهد که تعریف محله در گذر زمان از مفهوم کالبدی صرف به مفهوم معنایی-ادراکی و ذهنی متمایل شده‌است؛ با این حال در تمام تعاریف ارائه شده، چهارگانه فضا (کالبد)، زمان (تاریخ)، شهروند (افراد، گروه‌ها و نهادها) و فعالیت یا عملکرد ملموس است. چهارگانه گفته شده در تعامل با یکدیگر، همزمان که به تکمیل مفهوم محله به عنوان موجودیت مدنی هویت‌مند می‌پردازند، بازتولید امر شهری و شهروندی را نیز موجب می‌شوند. همچنین مضامین فراگیر ظرفیت‌های اجتماعات محلی با دربرگیرندگی مضامین سازمان‌دهنده دل‌بستگی اجتماعی و انسجام اجتماعی و همچنین اجتماع‌پذیری محله شامل تعهدات اجتماعی و خیر عمومی و توانمندسازی، مضامین اصلی هستی‌شناسی عرصه اجتماعی محله سنتی را شکل می‌دهند که با عملیاتی‌سازی نمودن هریک می‌توان در احیای محله‌های پریشان یا محدوده‌های فاقد هویت شهری مداخله نمود.

واژگان کلیدی: محله، هستی‌شناسی، عرصه اجتماعی، ظرفیت‌های اجتماعات محلی، انسجام اجتماعی.

نکات برجسته

- خوانشی که تاکنون از مفهوم محله صورت گرفته، غیر دیالکتیکی و خالی از لایه‌های اجتماعی و معنایی بوده‌است.
- تعریف محله در گذر زمان از مفهوم کالبدی صرف به مفهوم معنایی-ادراکی و ذهنی متمایل شده‌است.
- مفهوم محله سنتی به عنوان موجودیت مدنی هویت‌مند، شامل چهارگانه فضا، زمان، شهروند و فعالیت است.
- بازخوانی مضامین اصلی هستی‌شناسی اجتماعی محله سنتی می‌تواند در احیای محله‌های معاصر شهری مؤثر افتد.
- ظرفیت‌های اجتماعات محلی و اجتماع‌پذیری محله مضامین اصلی هستی‌شناسی اجتماعی محله سنتی را تشکیل می‌دهند.

۱. مقدمه

محلّه به عنوان جزء اصلی منظر شهری (Garrioch & Peel, 2006)، کانون کنش و واکنش‌های اجتماعی (Abdollahi et al., 2010: 83) و نقطه عطف اندیشه به شهر (Ketabollahi et al., 2022: 77)، پیش از این کوچکترین واحد شهر را از سال ۱۹۲۰ تجسم می‌نمود. از منظر متخصصان اجتماعی و شهری، این مفهوم، قلمروی کل امر زندگی شهری را در سطح محلی بیان می‌کرد (Mann, 1954) که مری سیمخویچ (۱۹۳۸) آن را یک جهان کوچک قابل اداره کردن می‌پنداشت (دفاع از انگاره محلّه) (Simkhovitch, 2006) و کریستوفر الکساندر بر این عقیده بود که «همه نیازمند حس تعلق به یک واحد فضایی آشنا هستند» (Alexander, 1977). این مفهوم که به محدوده فضایی یکپارچه، واجد مرزهای کالبدی مبتنی بر درک ذهنی و با نشانه عینی و امکان شناخت رودررو (Abdollahi et al., 2010: 84-85) شناخته می‌شد، با کالبد قابل درک و حفظ گروه‌بندی‌های اجتماعی سازمان یافته و مکان محور خود، برای هزاران سال، مفهوم اجتماع را از فروپاشی نجات داده است. چگونگی همگام شدن با طبیعت، نیاز متقابل ساکنان، تأمین معاش و دلایل بسیار دیگری وجود این هسته‌های اجتماعی-فضایی را ضروری ساخت و متعاقباً گستره زندگی در شهرها در محلّه‌های مبتنی بر گروه‌های محلی قومی، شغلی و غیره حول هسته‌های خدماتی تداوم یافت (Talen, 2018: 25-32). به عبارت دیگر، محلّه‌های شهری سنتی (آنچه در تعریف تالن نیز مشهود است) این امکان را فراهم می‌نمودند که گروه‌ها، فرقه‌ها و مذاهب مختلف در «محدوده‌های خودی شده»، هویت خود را باز یافته و آداب و رسوم خود را در چارچوب شهر بازسازی نمایند (Sheykhi, 2003: 65-66). در دیدگاه شهر سنتی در کشور ما نیز، جامعه شهری رنگ گرفته از نظام عشیره‌ای، در روند شکل‌گیری خود مجموعه‌هایی را ایجاد نمود که به محلّه معروف شدند. در این محلّه‌ها، نیاز به همبستگی داخلی از یک سو و تحدید گروه اجتماعی خودی در مقابل دیگران از سوی دیگر (Abdollahi et al., 2010: 86)، مناسبات اجتماعی بخصوصی را در میان افراد محلّه موجب می‌شده است. از اینروست که گفته می‌شود یکی از گام‌های شناسایی محلّه‌ها، جست و جوی هویت و خصلت ویژه محلّه است که به واسطه سکونت قشرهای متنوع اجتماعی، مذهبی و قومی و همچنین نشانه‌های خاص موجود در محلّه‌ها ایجاد شده است (Chizfahm Daneshmandian & Nejad Ebrahimi, 2022: 375-378).

در دوران معاصر، همسو با تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه، متعاقب آن تدوین برنامه‌ها، طرح‌ها و اسناد کلان سیاست گذاری و نمود کالبدی آن در سطح منطقه‌ای-شهری، فروپاشی ساختارهای خوداتکا و شاکله منسجم اجتماعی محلّه را موجب شده و اهمیت محلّه به عنوان سنگ بنای برنامه‌ریزی شهری روبه‌افول نهاده است (Ketabollahi et al., 2022: 78-79). با توجه به این که محلّه‌های شهرهای کهن، روزگاری محل تبلور پویایی اجتماعی و اقتصادی در حیات شهری بوده‌اند و اکنون به سبب عدم معاصر سازی کالبد و فعالیت‌های موجود، با آسیب‌های متعددی روبه رو شده‌اند، نیاز به بازآفرینی مفهوم محلّه امری ضروری تلقی می‌شود (Latifi & Safari Chabok, 2012: 10). یک چالش برای نظریه‌های بوم‌شناختی که اثرات محلّه و همسایگی را مطرح می‌کنند این است که در هیچ جای

ادبیات تعریف روشنی در مورد مقصود از مفهوم سازی محلّه وجود ندارد (McKenzie et al., 2018: 1249; Hipp, 2007: 672). در رابطه با چیستی مفهوم محلّه، در دهه‌های گذشته، مباحث فراوان اما گسسته‌ای طرح شده و تلاش بر تعریف محلّه به طور مکرر در بسیاری از زمینه‌ها مورد توجه قرار گرفته است (Hunter, 1974: 925-86; Schwirian, 1983: 926). می‌توان گفت سنت تعریف محلّه براساس اصل تفکیک آغاز شده و مفهوم محلّه بر وجود مرزها در محیط اجتماعی دلالت دارد (Hwang, 2016: 98-128; Hipp et al., 2012: 84-101; Kramer, 2017: 101). دیدگاه جامعه‌شناسان درباره محلّه می‌تواند تحت تأثیر قیده‌های ساختاری (نیروهای بازار، سیاست‌گذاری‌های عمومی و برنامه‌ها) باشد، اما همچنان در آرای عموم آنها برجستگی توجه به تشابهات اجتماعی دیده می‌شود. گواه این ادعا را می‌توان در متغیرهای اصلی تعریف محلّه، درجه اختلاط درونی در مقابل همانندی جمعیت و میزان تفاوت اجتماعی بیرونی با دیگر محلّه‌های تعیین شده و تعریف استاندارد یک جغرافیدان از محلّه، «مکانی تعریف شده که در آن خرده‌فرهنگی مشهود وجود دارد که اکثریت ساکنان با آن موافقت» (Johnston et al., 2005: 1447) جست و جو نمود.

تعریف محلّه‌ها نه تنها به دلیل فرایندهای اجتماعی، بلکه سازمانی، سیاسی و اقتصادی نیز دچار ابهام می‌شود (Logan & Molotch, 2007). همپوشانی مرزهای جامعه نشان می‌دهد که ساکنان، شهر را به صورت تقسیم شده به مناطق محلی جدا از هم نمی‌بینند (Lee et al., 2008: 768). در ادبیات اثرات همسایگی، این مفهوم از مناطق اطراف هر فرد (Grannis, 2009) با مرزهای همپوشان، به عنوان «محلّه‌های شخصی سازی شده» یا «محلّه‌های خودمحور» (Buck, 2001: 2263) تا مرزهای تعیین شده توسط کدهای خدمات پستی ایالات متحده (Harris & Longley, 2002: 1073)، تا محلّه‌های به عنوان گذرگاه‌های تبادل فرهنگی و تعاملات معنادار اجتماعی (Silver et al., 2010: 2293) و به عنوان یک جنبه تعیین‌کننده سازمان اجتماعی و فضایی (Roberto, 2015: 24) و محلّه‌های «نام‌گذاری شده» و مبنایی برای هویت اجتماعی (McKenzie et al., 2018: 1248)، تعریف شده‌اند که اغلب به نظر می‌رسد که محلّه‌های «واقعی» هستند (با توجه به این که ساکنان، اغلب از نام آنها آگاه هستند) (Foster & Hipp, 2011). تداوم این تعاریف تا به امروز، از هنگامی که برنامه‌ریزی و طراحی، مقدم بر ساختارهای متشکل اجتماعی گردید (Mann, 1954; Cramm et al., 2012: 142)، نقطه ظهور تحول محلّه و روایت «خیانت به محلّه»، آغازگر انگاره‌ای جدید است. در طی دهه‌ها، خیل تعاریف ارائه شده در ساختارهای ذهنی و سرزمینی مختلف، نیاز به نور افکندن بر ابعاد مختلف موضوع را ایجاب نمود. به نظر می‌رسد آرمان محلّه از یک سو درگیر مسائلی چون کنترل، فلسفه جبرگرایی اجتماعی، جدایی‌گزینی، محرومیت و نابرابری است و از سوی دیگر با هویت، حمایت گروهی، حس تعلق اجتماعی و برآورده شدن نیازهای روزمره شهروندان همراه است. این دقیق است که کاوش در فضای محلّه مستلزم تدوین خاص چارچوب نظری است که مکان‌ها را با زندگی و تجربه مردم مربوط ببیند و به رابطه میان مردم، فعالیت‌های آنان و فضاهایی که خلق می‌کنند یا در آن سکونت می‌کنند، ناظر باشد (Parsi, 2002: 47). بنابراین هدف

بر این اساس ویژگی هر محله برحسب مختصات اجتماعی، آن را از سایر محله‌ها متمایز می‌سازد. به این ترتیب در بیشتر شهرهای دوران گذشته از جمله شهرهای ایرانی، بخش‌ها و محیط‌های مشخصی پدید آمده‌اند که دارای نام و خصوصیات اجتماعی معین هستند. این نوع محله‌بندی گاه منطبق بر تقسیم‌بندی جغرافیایی شهر است (Tavasoli, 2000: 35).

از منظر علوم اجتماعی، محله به عنوان یک محیط ساده ساخته شده است. شامل واحدهای مسکونی، مدرسه، زمین بازی، مرکز خرید و ایستگاه‌های حمل‌ونقل که مادران احساس می‌کنند فرزندانشان در امنیت کامل به سر می‌برند (Witten & Carroll, 2015: 331). علاوه بر این، ابعاد و اندازه آن برای ایجاد انگیزه تعامل در همسایگان (Deng, 2011: 143) و تقویت ارتباط مطلوب بین آنها برای یک زندگی اجتماعی و فیزیکی سالم مناسب است (Rollings et al., 2015: 194). در علم مدیریت محیط شهری، محله به عنوان کوچکترین محدوده جغرافیایی در شهر با ویژگی‌های همگن (Deng, 2011; Cheung & Leung, 2011: 565)، دارای سرشماری، کد پستی و مرز فیزیکی است و با ویژگی‌های جمعیت‌شناختی یکسان تصور می‌شود. دیگران با محله به عنوان یک مفهوم فازی رفتار می‌کنند که کاملاً بر اساس دیدگاه‌های ارتباطی با مکان‌های جغرافیایی انسانی به عنوان یک واحد فضایی تعریف نشده است. به عنوان مثال، پتیسون و رایبیز (۲۰۰۲) محله را به عنوان مجموعه‌ای از شبکه‌های اجتماعی همپوشان دربردارنده فرآیندهای شبکه تعاملی که می‌تواند گستره فضایی مختلفی داشته باشد، تصور می‌کند. این امر با مفاهیم سنتی همسایگی (مکان) به عنوان یک منطقه محدود شده که در آن تعیین مرزها نسبتاً آسان است، در تضاد است (Pattison & Robins, 2002: 301).

ادامه این تعاریف را در دوره متأخر در زمره ابزارهای ارزیابی پایداری محله می‌توان دید که در ایالات متحده با قانون سیاست ملی محیط‌زیست در سال ۱۹۶۹، پروژه‌ای برای ارزیابی اثرات زیست‌محیطی مورد بررسی قرار گرفت. این برنامه برای آزمایش تأثیر تحولات اقتصادی و اجتماعی قرن بیستم بر محیط انسانی توسعه یافت (Costanza et al., 2007: 267). عموم ابزارهای مرتبط با اولویت جنبه‌های زیست‌محیطی، با تمرکز کمتر بر جنبه‌های اجتماعی، نگران دستیابی به عدالت و رضایت اجتماعی جامعه هستند (ElMorshedy et al., 2018: 24-32). بر اساس بسیاری از مطالعات قبلی از جمله آرای کلارنس پری، کارپنتر، دوانی پلتر-زیبرک، کلارنس استاین و هنری رایت، ولز چارلز، پیتر کلتورپ، محله‌های سبز، جوامع محصور و محله‌های قابل زندگی (Walters, 2005; Frey & Myers, 2001; Calthorpe, 2007) همراه با سایر ابزارهای ارزیابی پایداری در مقیاس محله مانند مدیریت انرژی و طراحی محیط‌زیست برای توسعه محله، روش ارزیابی ساختمان‌سازی محیط‌زیست برای جوامع، نظام ارزیابی جامع ژاپنی برای ایجاد بهره‌وری محیطی در طراحی شهری، ساختمان مادام‌العمر،

۱ منظور از دوران متقدم و دوران متأخر در این پژوهش، غالباً مبتنی بر تکامل دیدگاه‌ها از رهیافت‌های پوزیتیویستی (تأکید بر عینیت‌گرایی و کمی‌سازی پدیده) به رهیافت‌های برساختی-تفسیری با تأکید بر ظهور لایه‌های جدید فهم شهری، پارادایم انتقادی، تجلی مفاهیم کنشگری شهروند و حق به شهر، عدالت فضایی و مانند آن است.

از این پژوهش بازخوانش نظری مفهوم محله با اتکا بر عرصه اجتماعی محله سنتی در ادوار مختلف و تشریح مضامین اصلی مطرح شده توسط پژوهشگران این حوزه است. به عبارت دیگر، توصیف، تفهیم و تبیین جامعی از مفاهیم به کار رفته در فلسفه محله سنتی در ارتباط با عرصه اجتماعی شهر، سهم اصلی این پژوهش در حوزه نظری است. در راستای نیل به هدف پژوهش سئوالاتی به شرح زیر تدوین شده‌اند:

۱- محله، از مفهوم تا معنا در گذر زمان و ادوار مختلف دچار چه تحولاتی شده است؟

۲- مضامین اصلی، سازمان‌دهنده و فراگیر مفهوم محله سنتی در آینه عرصه اجتماعی کدامند؟

در بخش نخست پژوهش، به مرور ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش‌های انجام شده با تکیه بر بعد اجتماعی پرداخته خواهد شد. پس از آن روش‌شناسی و راهبرد کلی پژوهش تشریح می‌شود و در انتها نیز بحث و تشریح یافته‌های پژوهش بیان می‌شود. در بخش نتیجه‌گیری نیز به ارائه چشم‌انداز برای پژوهش‌های آتی پرداخته خواهد شد.

۲. چارچوب نظری

۲.۱. تعاریف و مفاهیم محله

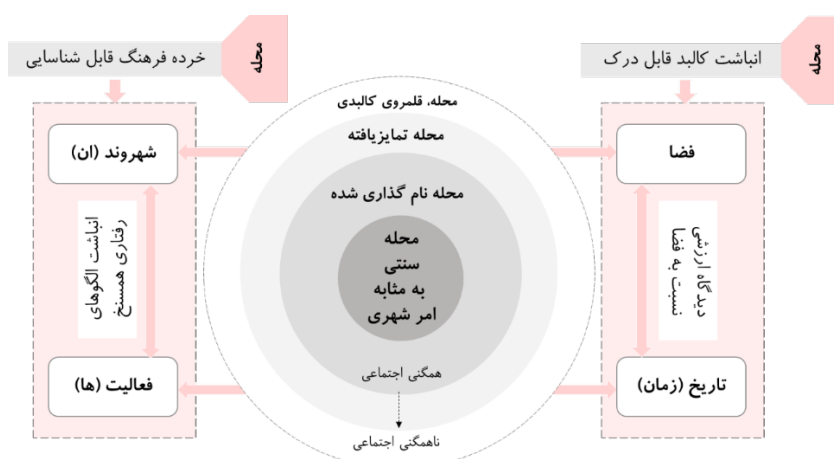
اصطلاحات محله، اجتماع و همسایگی به برخی از مشهورترین و در عین حال لغزنده‌ترین مفاهیم علوم اجتماعی اشاره دارد. یکی از نشریاتی که بیش از پنج دهه پیش ظاهر شد، بیش از ۹۰ تعریف از محله را فهرست کرده و ۱۶ موضوع مختلف را مورد استفاده قرار داده است (Hillery, 1955: 114-117). در کلیه این تعاریف، مفهوم محله عمدتاً پراکنده است و مانع اجماع دانشمندان این حوزه می‌شود (Keller, 1968). برداشت‌ها و نگرش‌هایی که ناظر به مفهوم محله است، بر روند، فرآیند سرشت و سرنوشت شکل‌گیری و شکل‌دهی به محله در جامعه تأثیر بسزایی دارند (Abdollahi et al., 2010: 84). گفته می‌شود روش‌های زیادی برای تعریف محله و همسایگی وجود دارد و تعاریف مختلف در خدمت منافع متفاوتی است (Brower, 1996: 17) که با اذعان به ماهیت سیاسی و در نتیجه ارزشی و اخلاقی برنامه‌ریزی و طراحی شهری، قابل فهم است. در علم روان‌شناسی، روث گلس مفهوم محله را به عنوان یک گروه سرزمینی قلمرو یافته متمایز از افراد توصیف می‌کند که ویژگی‌های فیزیکی خاصی را برای محدوده خود تثبیت می‌کنند و سایر ویژگی‌های اجتماعی خاص را برای ساکنان (Smith, 2010: 137) با هدف برآوردن نیازهای اصلی انسان (Mann, 1954) با تعامل فشرده رودرو (چهره‌به‌چهره) اجتماعی نشان می‌دهد (Glass, 1948; Smith, 2010: 139). تعریف واقع‌گرای جورج گالستر از محله عبارتست از «فضای فعالیت بیرونی و به حداکثر رساندن همخوانی ساکنینی که به صورت خوشه‌های اجتماعی متمایز شده‌اند» (Galster, 2001: 2112-2113). به عقیده برخی، محله‌ها تاحدی به صورت اتفاقی و ناخودآگاه به وجود آمده‌اند و با گذشت زمان توانسته‌اند شکل و قالب ثابت و پایداری به خود بگیرند و حریم معینی برای خود تعریف کنند. در حقیقت این محله‌ها از مجموعه افرادی با ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، مذهبی و به خصوص اقتصادی مشابه تشکیل می‌شوند که به واسطه نوعی همبستگی و روابط متقابل جمعی به وجود می‌آیند.

23-22: Alalhesabi et al., 2023; 5-16: Mozhdzhehi et al., 2020)). از طریق پرداختن به جنبه‌های خاطره‌انگیزی و تداعی‌کننده، احساس تعلق خاطر، تعاملات و روابط همسایگی و هویت جمعی شده‌است. در تعاریفی که از محله ارائه شده، گذر از نگاه تقلیل‌گرایانه فیزیکی (اکتفا به ابعاد و اندازه‌های محله و کدگذاری‌هایی که بر روی نقشه انجام می‌شود) و اضافه شدن ابعاد اجتماعی-سیاسی در تعریف محله، مبین توجه به عنصر فرد/نهاد، این سیر تکوینی را تکامل بخشیده‌است. نظام ارزشی، از ارکان اصلی مفهوم محله سنتی است که افراد و گروه‌ها به عنوان تجسم مادی این ارزش‌ها (Farajollahzadeh & Salehinia, 2021: 69)، بعد اجتماعی-فرهنگی محله را تثبیت می‌نمایند. امروزه عنصر فرد/نهاد را می‌توان در قالب «شهروند» در کنار امر شهری مشاهده نمود.

با توجه به آنچه گفته شد، به نظر می‌رسد تعریف محله در گذر زمان از مفهوم کالبدی به ادراکی و ذهنی متمایل شده‌است؛ از نقش ابزگی آن کاسته و به نقش سوژگی آن رفته‌رفته افزوده می‌شود. با این حال در تمام تعاریف ارائه شده، چهارگانه فضا (کالبد)، زمان (تاریخ)، شهروند (افراد، گروه‌ها و نهادها) و فعالیت یا عملکرد ملموس است و بررسی تاریخی نشان می‌دهد که این مفهوم با «انباشت الگوهای رفتاری هم‌سنخ» و دارا بودن «دیدگاه ارزشی نسبت به قلمروی تعیین یافته»، به عنوان یک فرآیند پویا به بهترین شکل درک می‌شود که ممکن است توسط فرآیندهایی که معمولاً با مدرنیته و تحرک شهری افزایش می‌یابد، این مفهوم نیز تقویت شود (Garrioch & Peel, 2006: 663-664). این چهارگانه لاینفک، با درک دیالکتیکی محله سنتی، وارد فرآیند انباشت می‌شوند و به بازتولید امر شهری می‌پردازند. تصویر شماره ۱ عناصر و سازه‌های در ارتباط با مفهوم محله را از سوی نظریه پردازان نشان می‌دهد.

نوسازی پایدار ساختمان‌ها برای محله‌های پایدار و چارچوب پایداری همسایگی در نیوزلند (LEED, 2009; Neighborhood Development, BREEAM Communities, 2012)، امر شهری در مقیاس محله، حامل مشخصه‌های به خصوصی می‌شود که در این پژوهش بر عرصه اجتماعی تمرکز خواهد شد.

علاوه بر این، برخی از محققان علوم رفتاری مشاهده کرده‌اند که محله‌های نام‌گذاری شده (که پیشتر بحث شد)، به عنوان محله‌های «واقعی» مورد پذیرش هستند که از طریق یک فرآیند اجتماعی ایجاد می‌شوند که در آن می‌توان مرزهای بین محله‌های خاص را به چالش کشید. به این معنا که ساکنان یک محله با وضعیت پایین‌تر ممکن است ادعای اقامت در محله مجاور با وضعیت بهتر را داشته باشند. در عین حال ساکنان محله با وضعیت بالاتر علاقه‌مند به تعریف مرزهایی هستند که بلوک‌های کمتر مطلوب را حذف می‌کنند (Morenoff, 2004; Sampson & Raudenbush, 1978: 978). این رویکرد تعریف محله بر به حداکثر رساندن همگنی در اجتماعات تأکید دارد (Duque et al., 2007: 198). از آنجا که محله نقشی جدایی‌ناپذیر در زندگی اجتماعی ایفا می‌کند، بستر شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی نهادینه شده‌ای هستند. در واقع، بسیاری از پیوندهای اجتماعی ما در همسایگی محلی دوران کودکیمان توسعه و پرورش یافته‌اند (Wickes et al., 2019: 227). مطالعات نشان داده‌اند که فاصله اجتماعی بین افراد می‌تواند توسط خوشه‌های اجتماعی مختلف، از جمله نژاد، قومیت، طبقه اقتصادی، سن، وضعیت تأهل و حضور کودکان ایجاد شود و این بر شکل‌گیری پیوندها در محله‌ها و حتی بر موقعیت فیزیکی آنها تأثیر می‌گذارد (Hipp & Perrin, 2009). به نظر می‌رسد در کلیه توصیف‌های انجام شده از محله، تلاش بر برجسته نمودن مفهوم مکان (با سه‌گانه فرم، عملکرد و معنا) و به خصوص تأکید بر مؤلفه معنا (به عنوان برساننده اصلی مکان Basiri)

تصویر شماره ۱: محله سنتی به مثابه امر شهری در چهارگانه فضا، تاریخ، شهروند و فعالیت

گونه‌ای زندگی اجتماعی رسیدند که محرک همکاری متقابل همسایگی بود. در این دوره نگرشی، محله‌ها دارای لایه‌های جغرافیایی متمرکزند که از محوطه خیابان شروع شده (Reps, 2021) و مکان‌های کافی برای معاشرت را اداره می‌نمایند (Talen, 2003). سینسیناتی برای کاربرد گونه‌ای ساماندهی محلی بین سال‌های ۱۹۱۷ تا ۱۹۲۰ معروف شد که «طرح واحد اجتماعی» نامیده می‌شد. این طرح نظامی از مراکز محله

۲.۲. گاه‌شناسی فهم محله به مثابه امر شهری

فهم علمی محله به عنوان موضوعی مستقل برای مطالعه در اواخر قرن نوزدهم آغاز شد. فردیناند تونیس، امیل دورکیم و جورج زیمل متولدین اواسط قرن نوزدهم و فعال در قرن بیستم، نخستین افرادی بودند که اجتماع محلی را در بستر فضایی درک کردند. جان رپس مورخ برنامه‌ریز باور داشت واحدهای کوچک همسایگی در آمریکای قرن هجدهم به

بود که از طریق آن ساکنان مراقب سلامتی، ایمنی و رفاه یکدیگر بودند. قرار بود این نظام نوعی دموکراسی مشارکتی در مقیاس بلوک مسکونی، در چارچوب «محللهایی با خودتکایی و کنترل محلی» باشد، اما اثبات شد که حفظ کنترل محلی شده دشوار است و از عواملی که در دهه ۱۹۲۰ موجب آغاز کاهش این گونه اسکان شد، جایگزین شدن مشارکت ساکنان با مدیریت حامیان غیرمحلی بود.

دلایل متعددی وجود دارد که چرا در این بازه زمانی، الگوی پیوندهای اجتماعی برای تعریف محله، مهم قلمداد می‌شد. نخست این که، پیوندهای اجتماعی می‌تواند بر ادراک ساکنان از انسجام محله تأثیر بگذارد. بنابراین، مفهوم محله اغلب با خود حسی از «مکان» و «جامعه» از روابط درهم‌تنیده را به همراه دارد. ادبیات محله در این دوره بیان می‌کند که انسجام، مبتنی بر ادراک ساکنان از ارزش‌هاست و تحقیقات گسترده‌ای بر میزان احساس دل‌بستگی ساکنان به محله متمرکز شده‌است. پیوندهای همسایگی به عنوان عنصری حیاتی و بلامنازع در محیط اجتماعی شهری تلقی می‌شده (Garrioch & Peel, 2006: 664) و انسجام اجتماعی تأکید شده، می‌تواند حس همسایگی را به عنوان یک واحد جمعی ایجاد کند و بر سطح جرم و بزه تأثیر بگذارد (Sampson & Groves, 1989: 779; Sampson & Wilson, 1995: 54-50). دوم، این پیوندها به ساکنان اجازه می‌دهد تا اطلاعات را به یکدیگر منتقل کنند. آنها از طریق این پیوندها در مورد مشکلات محله خود اطلاعات کسب می‌کنند که خود موجب شکل‌گیری اشکال مختلف کنش جمعی، بر مبنای جریان اطلاعات خواهد شد (Hipp et al., 2016). سازوکار سوم نیز کنترل اجتماعی غیررسمی است. تئوری بی‌سازمانی اجتماعی بیان می‌کند که پیوندهای شبکه، تسهیل‌کننده مهمی برای مداخله ساکنان هنگام مشاهده رفتار بزهکارانه در محله است. برای این که ساکنان درگیر رفتار کنش جمعی در پاسخ به چنین مشکلاتی باشند، نیاز به جریان اطلاعات برای هماهنگ کردن چنین رفتاری دارند. با ایجاد انسجام در محله، پیوندهای اجتماعی می‌تواند این حس را ایجاد کند که دیگران در محله نیز مایل به مداخله و کنترل اجتماعی غیررسمی و تحریم در هنگام مشاهده رفتار غیرهنجار هستند. این احساس تمایل عمومی برای درگیر شدن در چنین رفتاری-آچه سامپسون و همکارانش از آن به عنوان «اثربخشی جمعی» یاد می‌کنند (Sampson & Wilson, 1995: 38-41). احتمالاً بر وجود پیوندهای اجتماعی استوار است.

همان طور که گفته شد، محله‌ها واحد اساسی مورد علاقه بسیاری از دانشمندان علوم اجتماعی را تشکیل می‌دهند. جامعه‌شناسان از آغاز این رشته بر محله‌ها به عنوان «پدیده‌های اصیل» تمرکز کرده‌اند (Shaw and McKay, 2010: 834). در دهه ۱۹۲۰ پیرو فعالیت جامعه‌شناسان اولیه، مکتب شیکاگو، ارنست برجس، هومر هویت، رودریک مکنزی، چانسی هریس و ادوارد اولمن در تلاش برای شفاف نمودن حدود و ثغور محله، طرح‌های معروفی به فرم حلقه، بخش و قطعی از دایره ایجاد کردند که با مفهوم محله ارتباط مستقیم نداشتند ولی در عمل برای تعریف زیرتقسیمات محله استفاده شدند. جامعه‌شناسان مکتب شیکاگو تمایزات اجتماعی محله را با جدیت دنبال کرده‌اند (Bulmer, 1984: 129-150). مهمترین آنها رابرت پارک بود که کتاب «شبکه جهان‌های کوچک» او در اساس «شبکه مردم تفکیک‌شده» بود.

موضوع اصلی جالب توجه همانندسازی محله و شکل دادن به آن به عنوان محرک اصلی «آمریکایی‌سازی» مهاجران بود. در اوایل قرن ۲۰ نیز از محله برای نظم بخشیدن به هرج‌ومرج شهر صنعتی استفاده می‌شد. در آن زمان محله با این امید که به پراکنده‌رویی نظم بخشد، در حومه‌های شهری به کار می‌رفت. محله در حومه مجموعه‌ای کامل و یگانه مانند یک واحد و با قابلیت تبدیل ناهماهنگی به هماهنگی دیده می‌شد. مفهوم «واحد کامل» محله بر این دیدگاه که محله‌ها محدودیت‌هایی ذاتی دارند، استوار است. در این بازه زمانی، باور این بود که با رسیدن محله‌ها به اندازه‌ای خاص، رشد باید متوقف شود و برای جذب جمعیت، محله‌ای جدید شکل بگیرد. محله‌ها به دلایل اقتصادی و سیاسی جدا شده یا با هم همپوشانی دارند (Logan and Molotch, 2007). همپوشانی مرزهای جامعه نه تنها باعث سردرگمی و ابهام می‌شود، بلکه بدان معناست که ساکنان لزوماً شهر را به صورت تقسیم‌شده به مناطق محلی جدا از یکدیگر نمی‌بینند (Hunter, 1974: 927; Spielman and Logan, 2013). ماهیت مهم این مرزها جنبه‌های یکپارچه‌کننده مثبتی دارد و ممکن است عملکردهای نمادین همسایگی را تقویت کند.

۲.۳. محله به مثابه دستاویز قدرت نهادی

انگاره نوینی که براساس آن محله‌ها باید با پیوند درونی اجزای زنده، کلی زنده باشند، ریشه در باورهای ترقی‌خواهانه اواخر قرن ۱۹ دارد. پیشنهادهای ویلیام فیلیپس این بود که به هر بلوک شهری که محصور در چهار خیابان است، قدرت تصمیم‌گیری داده شود، از این راهبرد که بعدها به تشکیلات سیاسی تبدیل شد، انتظار می‌رفت به جای سلطه سیاسی، بر پیوند درونی و مشارکت مبتنی باشد. گالستر عنوان می‌کند در محله‌ها، شبکه‌های سیاسی محلی به راحتی به جریان درمی‌آیند (Galster, 2001: 2112-2114). «ملتی از محله‌ها» نوشته بنجامین لوکر نشان داد که محله در جنگ جهانی دوم به بستری برای بیان احساس غرور ملی آمریکایی، رشدگرایی، دوستی و اخلاق تبدیل شد (Looker, 2015). به نقل از (Fisher, 2017). کودکان آمریکایی در مدتی طولانی از طریق تعریف قابلیت‌های محله، آموزش شهروندی را با درس‌هایی از ارزش‌های پلیس، آتش‌نشانی و مراکز بهداشتی دریافت می‌کردند. در زمان جنگ جهانی دوم، هنرمندان ناچار شدند برای ترویج تسامح، مراقبت محلی افراد از همسایه‌ها و آرمان‌گرایی مدنی که برای جامعه آن روز آمریکا مطلوب دانسته می‌شد، از مفهوم محله استفاده کنند. تدریجاً مفاهیمی انتزاعی چون شهروندی از طریق محله به واقعیت تبدیل شد. سیمخویج در کتاب «محله، روایت من از خانه گرینوویچ» دنیایی از مراقبت و نگهداری در محله‌های مختلط اجتماعی را مکانی برای زیستن و سبکی از زندگی معرفی می‌کند. او می‌نویسد: «ما پروتستان و کاتولیک، فقیر و غنی، جمهوری خواه، دموکرات و سوسیالیست بودیم ولی جالب است که این تفاوت‌ها در مواجهه با واقعیت‌های محله، رنگ می‌بخت» و حتی نژاد در این میان جایی نداشت (Simkhovitch, 2006).

در دهه ۱۹۶۰ پس از غلبه محله به منزله کالبد مورد علاقه جامعه حرفه‌ای، تلاش برای تعریف محله بدون نیاز به مطرح کردن موقعیت فضایی به اوج خود رسید. این جایگزینی ابتدا با عنوان برنامه اقدام

محله و برنامه‌های شهرهای الگو در دهه ۱۹۶۰ و سپس شرکت‌های سازنده محله که در دهه ۱۹۷۰ عملکرد موفق‌تری داشتند و پس از آن برنامه‌های شهرداری برای برنامه‌ریزی محله انجام شد. این شیوه برنامه‌ریزی، محتوای برنامه‌ریزی محله را گسترش قابل ملاحظه‌ای داد. به جای محدوده‌ها، خدمات مراکز، الگوهای خیابان و مسکن مختلط بر مشارکت ساکنان و خودگردانی تأکید می‌شد، به گونه‌ای که در برخی مواقع به شدت از موضوع اصلی یعنی محله فاصله می‌گرفت؛ همان طور که نظریه‌پردازان متعدد مانند هال از هماهنگی بصری در محیط ساخته شده یاد می‌کنند که ظهور یک نظم اجتماعی را نشان می‌دهد. در این دوران، منظور از کیفیت محله در تلاش برای دستیابی به پایداری، با تمرکز بر سه جنبه اصلی بود: (۱) جنبه‌های زیست محیطی (محیط طبیعی، تغییرات آب و هوایی و تنوع زیستی)، (۲) جنبه‌های اقتصادی (بهره‌وری اقتصادی، بهره‌وری، تجارت، اشتغال و مالیات) و (۳) جنبه‌های اجتماعی (رفاه اجتماعی، عدالت، سلامت انسان، هویت و مشارکت) (Litman, 2008).

در قرن ۲۱ متفکران اجتماعی برای تعریف محله براساس ویژگی‌های جمعیتی روزهای آغازین پیدایش مکتب شیکاگو، به فعالیت ادامه دادند که هدف اصلی تعریف محله بر مبنای حوزه‌های سرشماری بود. در این دیدگاه داده‌محور اجتماعی، محله از دید تغییرات اقتصادی، اخلاقی و نژادی یعنی همانندسازی اجتماعی و جدایی‌گزینی، تعصب و مدارا، خوشه‌بندی، طبقه‌بندی و الگوهای تحرک شهری فهمیده می‌شد. پژوهشگران بر مواردی تمرکز کردند که سنجه‌های نابرابری در آنها در حال انباشت، تمرکز یا تثبیت بود و به بارزهای اصلی محله شکل می‌داد. این دیدگاهی بود که به تفکیک واقعیت موجود و دیدگاه ارزشی نسبت به محله نیاز داشت؛ یعنی محله‌ها را باید آن طور که هستند (به گونه‌ای که مردم فکر می‌کنند) یا آنگونه که باید باشند، شناخت. در دوره معاصر، به اعتقاد نظریه‌پردازان اجتماعی منتقد، محله‌ها با تولید و کنترل فضا در اعمال قدرت نقش دارند. محله که باید بیانگر «زندگی روزمره» لوفور باشد، به ابزاری برای مصرف سرمایه‌داری و نمایش آن تبدیل شده است. ویژگی‌های «شبکه کنش فضایی» هاروی که بر پایه کتاب تولید فضا اثر لوفور استوار است و جرم کراس آن را با دیدگاه جامعه‌شناختی به شکل دیگری بیان کرده، در مفهوم محله مشهود است. لوفور تأیید می‌کند که فضای جامعه به تجلی فیزیکی مناطق اشاره دارد. در این دیدگاه، محله در پاسخ به بحران ملالت بار بی‌هویتی، به دنبال خلق حیات شهری پرمعنا، سیاسی-اجتماعی و دیالکتیکی برای شهروند است. شهروندی که قدرت کنترل دموکراتیک فضای متعلق به خود را دارد. در این دوره، این تفکر حاکم است که اگرچه محله از نظر جغرافیایی محدود است، اما بسته به طیف وسیعی از مسکن، کاربری زمین، عوامل شخصی و سیاسی ممکن است همه ساکنان در مورد محل شروع و پایان آن (مرزهای محله) کاملاً موافق نباشند (Frey & Myers, 2005).

۳. روش

این پژوهش براساس هدف در زمره مطالعات بنیادی قرار می‌گیرد و ماهیتاً کیفی بوده و با بهره‌گیری از رویکرد توصیفی-تحلیلی و مرور نظام‌مند و تکنیک تحلیل مضمون، ۳۶ منبع دست اول را مورد تحلیل

و بررسی قرار داده است. با استفاده از تحلیل مضمون، امکان پیوند مفاهیم و نظرات مختلف فراگیران و مقایسه آنها با داده‌هایی که در موقعیت‌های مختلف جمع‌آوری شده است، وجود دارد. در این روش همه احتمالات برای تفسیر امکان‌پذیر است (Marks & Yardley, 2004: 56-68). اکثر پژوهشگران با یک سطح توصیفی بسیار ابتدایی از کدگذاری شروع می‌کنند و به صورت نظام‌مند به سمت سطح تفسیری‌تر حرکت می‌کنند. فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی را به عنوان بالا رفتن از یک پله، شروع با متن خام، یافتن ایده‌های محوری، و سپس گروه‌بندی آنها در مضامین توصیف کرده‌اند. در تجزیه و تحلیل موضوعی، این فرآیند در مجموعه‌ای خاص از مراحل، همان طور که به وسیله براون و کلارک (۲۰۰۶) توصیف شده است، پیش می‌رود. بدین منظور از فرآیند شش مرحله‌ای شامل مرحله اول: غوطه‌ور شدن در داده‌ها، مرحله دوم: تولید کدهای اولیه (در راستای پاسخ به پرسش دوم پژوهش)، مرحله سوم: جست‌وجوی مضامین، مرحله چهارم: بررسی مضامین، مرحله پنجم: تعریف و نامگذاری مضمون‌ها و مرحله ششم: تهیه گزارش استفاده شده است (Braun & Clarke, 2006: 75). از آنجا که مضمون، الگویی است که به توصیف و سازماندهی داده‌ها و به تفسیر جنبه‌هایی از پدیده می‌پردازد، تحلیل مضمون در این مطالعه در سه سطح شامل سطح نخست: یافتن مضامین پایه (کدهای کلیدی در متن)، سطح دوم: یافتن مضامین سازمان‌دهنده (با بهره‌گیری از ترکیب و تلخیص مضامین پایه) و سطح سوم: مضامین فراگیر (مضامین عالی دربرگیرنده اصول حاکم بر متن به عنوان یک کل) (Attride-Striling, 2001: 389) پیش رفته است.

گفتنی است که پیش از انجام مرحله نخست شامل غوطه‌ور شدن در داده‌ها با جست‌وجو در پایگاه داده‌های نشریات علمی شامل Scopus, Springer, Taylor & Francis, Sage, Magiran, ISI, Noormags مقالات مرتبط با هدف پژوهش (شامل واژگان کلیدی محله، همسایگی، اجتماعات محلی، عرصه اجتماعی، بعد اجتماعی و ظرفیت‌های اجتماعات محلی) به زبان فارسی و انگلیسی، در طی گام‌های مختلف شناسایی شده و پس از پایش‌های اولیه (مطالعه عنوان و چکیده) و ثانویه (مطالعه متن کامل منبع و ارزیابی اعتبار و میزان ارجاع‌دهی) در مرحله دوم، کدهای کلیدی و پایه به صورت دستی استخراج شده و سایر مراحل شامل بررسی مضامین و خوشه‌بندی آنها تا رسیدن به مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر به ترتیب طی شد.

۴. بحث و یافته‌ها

پس از چند مرتبه رفت‌وبرگشت و حذف و یا جابه‌جایی برخی کدها در خوشه‌ها و زیرخوشه‌های مختلف، دو مضمون فراگیر شامل الف) ظرفیت‌های اجتماعات محلی و ب) اجتماع‌پذیری محله شناسایی شد. مضمون نخست مشتمل بر دو مضمون سازمان‌دهنده دلبستگی و انسجام اجتماعی و مضمون دوم شامل تعهدات اجتماعی ساکنان و خیرعمومی و توانمندسازی ساکنان است. در ادامه به تبیین هر یک از این مضامین فراگیر و زیرمضامین آنها پرداخته شده است.

۴.۱. مضمون فراگیر نخست: ظرفیت‌های اجتماعات محلی

ظرفیت اجتماعات محلی ستنی را بر پایه مجموع دارایی‌های مالی،

سنّتی است. روابط متقابل بین سازمان اجتماعی و فضایی جامعه به طور مستقیم در محله‌ها بیش از هر شکل دیگری از زندگی مشترک انسانی آشکار می‌شود. بنابراین محله‌ها را می‌توان به عنوان هسته‌های ظهور (Forrest & Kearns, 2001: 2128; Ho & Chua, 2018: 291) انسجام اجتماعی (Baffoe, 2019: 395) و «قلمروی تعاملات عمودی و افقی میان اعضای جامعه‌ای تعریف کرد که شامل مجموعه‌ای از نگرش‌ها و هنجارها مانند احساس اعتماد، حس تعلق و تمایل به مشارکت و همیاری و نمودهای رفتاری ساکنان» می‌شود (Chan et al., 2006: 290). شواهد نشان می‌دهد که محله‌ها به طور خاص نقش مهمی در ظهور انسجام دارند. ادغام انسجام اجتماعی قوی در یک جامعه تأثیر مستقیم و غیر مستقیم بر رضایت محله دارد. نظریه‌های انسجام اجتماعی بر اعتماد متقابل و همبستگی محلی تأکید می‌کنند (Sampson & Wilson, 1995) که می‌تواند منجر به ایجاد حس همسانی میان ساکنان (Galster, 2001: 2113)، افزایش جامعه‌پذیری و انتشار اطلاعات مهم مربوط به امنیت، بهداشت و خدمات عمومی شود (Browning & Cagney, 2003: 568). احساس یکپارچگی فارغ از ابعاد اقتصادی، فیزیکی و مشخصات جمعیتی محله، پیش‌بینی‌کننده قابل توجهی از رضایت همسایگی است (Parkes et al., 2002: 2420-2422). به گفته کساردا و یانوویتز (۱۹۷۴) افرادی که روابط اجتماعی قوی‌تری دارند، احساسات عمیق‌تری از دل‌بستگی به همسایگی خواهند داشت که منجر به رضایت بیشتر از همسایه خود می‌شود (Kasarda & Janowitz, 1974: 330).

مفهوم انسجام اجتماعی (و مفهوم مرتبط با آن سرمایه اجتماعی) در سال‌های اخیر در ادبیات بهداشت عمومی نیز اهمیت زیادی پیدا کرده‌است. بسیاری از مطالعات بر رابطه مستقیم بین سلامت ساکنان محله با کیفیت مناسب زیست پرداخته‌اند و ابعاد محله در اندیشه شهر اسلامی به نحوی است که پاسخگوی نیاز و سلامت ساکنان باشد (Ketabollahi et al., 2022: 77). انسجام اجتماعی و اعتماد در محله می‌تواند تأثیر زیادی بر سلامت روحی و روانی داشته‌باشد (Abdolazade Fard & Shamsoddini, 2020: 95). سامپسون و ویلسون (Sampson & Wilson, 1995) در سال‌های اخیر کاربردهای نظری و روش‌شناختی مهمی از این مفهوم ارائه کرده‌اند. آنها انسجام اجتماعی را به عنوان درجه‌ای از پیوستگی و همبستگی در میان افرادی تعریف می‌کنند که در مرزهای جغرافیایی مشخص زندگی می‌کنند. با این حال، یک تمایز مهم در مفهوم‌سازی ایشان از انسجام اجتماعی این است که پیوندهای اجتماعی برای ارتقای رفاه جمعی به تنهایی کافی نیستند. فرض بر این است که انسجام اجتماعی از طریق نقش آن در ارتقای پذیرش رفتارهای مرتبط با سلامت، افزایش دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی یا از طریق فرآیندهای روانی اجتماعی بر سلامت تأثیر می‌گذارد. به عنوان مثال، محله‌هایی با درجه بالایی از انسجام اجتماعی ممکن است انتشار سریع اطلاعات مربوط به سلامت را به دلیل میزان اعتمادی که در بین همسایگان وجود دارد، ترویج کنند. افراد در محله‌های منسجم اجتماعی بهتر می‌توانند از تغییرات در جامعه خود که مستقیماً با سلامت مرتبط است، حمایت کنند (Echeverría et al., 2008: 855). انسجام اجتماعی محله ممکن است فرآیندهای روانی-اجتماعی را با ارتباط معنادار و احترام متقابل

کالبدی و اجتماعی تلقی کرده و معتقدند سرمایه‌های مربوط به اجتماعات محلی سرمایه اجتماعی و کالبدی را به طور همزمان شامل می‌شود که از آن با عنوان «توسعه دارایی مبنای اجتماعات محلی» یاد می‌شود و مبتنی بر اعتقاد به کشف دارایی‌ها و ظرفیت‌ها و فرصت‌های اجتماع محلی سنّتی بوده و مشتمل بر شناسایی و بهره‌برداری از تمام دارایی‌های بالقوه در محله است. ظرفیت اجتماعات محلی به کشف دارایی‌ها و ظرفیت‌های بالقوه در هر اجتماعی معتقد بوده و متأثر از تعهدات یک اجتماع، منابع و مهارت‌هایی است که می‌تواند به کارگرفته شود تا نقاط قوت اجتماعات محلی ایجاد شده و مشکلات و فرصت‌های آن تعیین شود (Pourjafar & Pourjafar, 2012: 21-22) و (Rezazadeh et al., 2013: 45; Arefi, 2008).

۴.۱.۱. مضمون سازمان دهنده نخست: دل‌بستگی اجتماعی

نخستین مضمون سازمان دهنده این مضمون، وجود دل‌بستگی اجتماعی در محله سنّتی است. مفهوم دل‌بستگی اجتماعی به طور گسترده در رابطه با رضایت از محله مورد مطالعه قرار گرفته‌است؛ اگرچه جامعه‌شناسان تمایل به مطالعه قدرت دل‌بستگی دارند، اما تحقیقات علوم اجتماعی اخیر ابعاد مختلف دل‌بستگی از جمله ارتباط با خانواده، دوستان و میزان ادغام در سایر شبکه‌های اجتماعی را مورد بررسی قرار داده‌است (Brehm et al., 2007). متداول‌ترین تصورات مربوط به دل‌بستگی جامعه نشان می‌دهد که رضایت از همسایگی خود نتیجه دل‌بستگی نگرشی و رفتاری به محله است (Kasarda & Janowitz, 1974; Vaske & Kobrin, 2001; Woldoff & Uggen, 2018). گرچه دل‌بستگی نگرشی شامل احساسات شخصی و ارزیابی ویژگی‌های محله است، اما دل‌بستگی رفتاری نتیجه همسایگی اجتماعی و حل مشکلات است. به گفته هامون (۱۹۹۲) دل‌بستگی جامعه، سرمایه‌گذاری احساسی در محلی است که ریشه در مشارکت در روابط اجتماعی محلی دارد. دل‌بستگی رفتاری و نگرشی به محله نیز ممکن است با میزان سازماندهی جوامع مرتبط باشد. نظریه عدم سازماندهی اجتماعی نشان می‌دهد که محله یک اجتماع سازمان یافته است که ساکنان در آن همبستگی و ارزش‌های مشترکی برای جامعه دارند و پیوندهای قوی و تعامل منظمی بین آنها وجود دارد (Desmond & Kubrin, 2009). این همبستگی به منبعی برای جوامع تبدیل می‌شود که از طریق کنترل‌های اجتماعی غیررسمی، تغییرات مطلوبی را ایجاد کنند (Kubrin & Weitzer, 2003). کنترل‌های اجتماعی غیررسمی شامل تمایل به مداخله در صورت مشاهده تخلفات در جامعه است. سازماندهی رسمی جامعه ممکن است شامل مشارکت جمعی در گروه‌های محلی باشد که همسایگان برای منافع مشترک جامعه مداخله می‌کنند (Sampson & Wilson, 1995: 50). با توجه به شواهدی مبنی بر این که پیوندهای اجتماعی بر اساس تابع فروپاشی فاصله (Butts & Hipp & Perrin, 2009: 6) شکل می‌گیرد، قابل قبول است که وجود ویژگی‌های فیزیکی خاص در محیط می‌تواند بر جامعه‌پذیری و انسجام محله تأثیر بگذارد.

۴.۱.۲. مضمون سازمان دهنده دوم: انسجام اجتماعی

دومین مضمون سازمان دهنده این مضمون، انسجام اجتماعی محله

تحت تاثیر قرار دهد و احساس هدمندی را در زندگی افزایش دهد و به پیامدهای سلامت روانی مثبت کمک کند (Silver et al., 2010: 2293).

۴.۲. دومین مضمون فراگیر: اجتماع پذیری محله

جامعه‌شناسان تئوری‌هایی درباره رفتار جمعی ناشی از جامعه‌پذیری ارائه کرده‌اند که به طور ضمنی آستانه‌های کالبدی و ذهنی محله ستنی را در بر می‌گیرد. این نظریه‌ها بر نقشی که تعاملات اجتماعی در شکل‌دهی به نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتار افراد ایفا می‌کنند، تمرکز دارند. اصل رویکرد جامعه‌پذیری بر این است که یک گروه اجتماعی به اندازه کافی قدرتمند می‌تواند بر دیگران تأثیر بگذارد تا با آداب و رسوم، هنجارها و رفتار خود سازگار شوند. چنین تأثیری می‌تواند تا حدی رخ دهد که فرد در تماس اجتماعی با گروه قرار گیرد و یا انگیزه‌های قوی‌تری برای انطباق با موقعیت خود نسبت به گروه‌های رقیب اعمال کند. اگر افراد تشکیل‌دهنده گروه مورد نظر به صورت کم‌ترکم در فضای شهری پراکنده باشند، احتمال کمتری وجود دارد که بتوانند مواضع خود را به طور مؤثر به دیگرانی که ممکن است با آنها در تماس باشند، منتقل نمایند. تنها زمانی که یک گروه در یک منطقه از پیش تعریف‌شده به سطح بحرانی برسد، در شکل دادن به رفتار دیگران مؤثر است (Galster et al., 2000: 703-705).

در محله‌های شهر کهن، ترکیب و امتزاج فضاهای باز با عناصر فعال مانند بازار و مراکز محله‌ها (Latifi & Safari Chabok, 2012: 10) انسجام، مقیاس و تناسبات انسانی موجب نزدیکی ساکنان و بالا رفتن ارتباطات چهره‌به‌چهره و روابط اجتماعی متقابل و تقویت پایداری این روابط و به وجود آمدن فضای گرم و صمیمی می‌شد؛ به این ترتیب مشکلات اقتصادی توسط اهالی مرتفع می‌شد (Pourjafar & Taghvaea, 2002: 15-18). این محله‌ها امکان پیوند با جمع را فراهم و امنیت گروه‌های اقلیتی را تضمین می‌کرد و جایگزین تشکیلات مردمی در شهرها می‌شد؛ امنیت محله‌ها و اداره آنها توسط خود اهالی محله صورت می‌گرفت و مسئول هر محله ضمن حل مسائل محله، امکان ارتباط با مقامات شهری را فراهم می‌ساخت. هر محله نیازمندی‌های روزمره ساکنان خود را تأمین می‌کرد و در واقع، شهری کوچک بود (Sheykhi, 2003: 60). به عقیده برخی از نظریه‌پردازان، مرزهای محله، یک محیط قطبی را ایجاد می‌کنند که در آن گروه‌ها مقابل یکدیگر قرار می‌گیرند. نزدیکی به مناطقی با تمرکز بالایی از اعضای خارج از گروه، ساکنان را با رقابت (ادراکی) بر سر منافع اقتصادی و مسائل غیرمادی مانند شیوه غالب زندگی یا استفاده از فضای عمومی مواجه می‌کند (Legewie & Schaeffer, 2016: 125-127) که با مفهوم کارآمدی جمعی و فراتر از آن، اجتماع‌پذیری مرتبط است.

۴.۲.۱. مضمون سازمان‌دهنده سوم: تعهدات اجتماعی

علاوه بر این، ارتباطاتی که مردم با همسایگان خود دارند، می‌تواند یک نظام حمایت اجتماعی ایجاد کند که در آن از همسایگان تنها بر اساس روابط اجتماعی از یکدیگر حمایت می‌کنند (Wellman & Wortley, 1990). نظام حمایت اجتماعی می‌تواند از طریق احساس تعلق که در اذهان ساکنان از سکونت در محدوده با مرزهای مشخص ایجاد می‌شود، حاصل شود. مرزهای نمادین محله‌ها، به تفکیک ذهنی

فضا به مناطق متمایز اشاره دارد. به دنبال مفهوم مرزی (تعریف‌شدگی حدود و ثغور فضا)، مرزهای نمادین به عنوان «تمایزات مفهومی ایجادشده توسط کنشگران اجتماعی برای دسته‌بندی اجزا، افراد، کنش‌ها و فعالیت‌ها و حتی زمان و مکان» تصور می‌شود که افراد را به گروه‌های معینی تفکیک می‌کند و احساس شباهت و عضویت در گروه را ایجاد می‌کند (Legewie, 2018). گفته می‌شود در محیط محله، ادغام اجتماعی با همسایگان تأثیر نزولی بر ترس از جنایت دارد. انسجام و حمایت اجتماعی با وجود خطرات واقعی، درک ساکنان از خطر در محله را کاهش می‌دهد و کسانی که در محله خود احساس امنیت ندارند، رضایت بیشتری نسبت به کسانی که احساس امنیت ندارند، گزارش می‌کنند (Baba & Austin, 1989: 766).

پانام (۲۰۰۰) استدلال کرد که مشارکت در سازمان‌های محلی باعث ایجاد سرمایه اجتماعی و انسجام اجتماعی در بین همسایگان می‌شود و در نتیجه منبعی مثبت برای شرکت‌کنندگان و محله ایجاد می‌کند. تحقیقات نشان می‌دهد افرادی که در گروه‌هایی شرکت می‌کنند که با مشکلات همسایگی سروکار دارند، میزان بیشتری از دل‌بستگی به محله‌های خود را گزارش می‌کنند (Taylor & Koch, 1996). مشارکت محلی احساس کنترل را در بین ساکنان ایجاد نموده و احساس آسیب‌پذیری را کاهش می‌دهد (Crank et al., 2003; Lindström et al., 2003). تعهدات اجتماعی ساکنان محله به خروجی‌های اجتماع‌محور مانند مشارکت‌های مدنی (Kitchen et al., 2012)، روابط غیررسمی و حل مسائل و معضلات محله یاری می‌رساند. در گذشته نیز همبستگی اجتماعی - فرهنگی سبب ایجاد عامل روانی تعلق به محله و پیروی افراد از آداب و رسوم واحد و احساس تمایز نسبت به ساکنان دیگر محله‌ها بود. ساکنان محله نسبت به یکدیگر و محله، دارای وظایف و حقوق خاصی بودند و خود را جزئی از جمع و بقا و آسایش خود را در کارایی و قدرت مجموعه می‌دیدند. شکل‌گیری محله‌های حیدری‌خانه و نعمتی‌خانه در دوره صفویه در بیشتر شهرهای ایران از جمله شیراز و اصفهان را می‌توان نمونه‌هایی از این موضوع دانست (Abdolahi et al., 2010: 83).

۴.۲.۲. مضمون سازمان‌دهنده چهارم: خیر عمومی و توانمندسازی

بسیاری استدلال می‌کنند که آنچه محله‌های هم‌پیوند را از محله‌های با انسجام کمتر متمایز می‌کند، ظرفیت اجتماعی ساکنان برای تبدیل پیوندهای اجتماعی به اهداف خاص برای خیر عمومی و توانمندسازی است. مطالعات اساسی ویلسون (Wilson, 2006) نشان می‌دهد، پیوندهای محلی قوی میان ساکنان محله‌های فقیرنشین به منابع جمعی قوی مورد نیاز برای مدیریت مؤثر محله تبدیل نشده‌است که این امر عمدتاً ناشی از نبود فرصت‌های اقتصادی، آموزشی و سیاسی قابل دوام در دسترس ساکنان محله‌های محروم است. سرمایه اجتماعی محله و تعهدات اجتماعی نشان‌دهنده منابعی است که افراد می‌توانند از طریق عضویت در یک گروه یا جامعه به آنها دسترسی داشته باشند. این منابع شامل هنجارهای رفتار متقابل، مشارکت مدنی، اعتماد به دیگران و مزایای عضویت است (Mohnen et al., 2015; Lochner et al., 2003). می‌توان انتظار داشت که دسترسی بیشتر به سرمایه اجتماعی در محله یا انسجام قوی‌تر در میان اعضای جامعه، رفاه را افزایش دهد

(Erving & Hills, 2019; Lenzi et al., 2013) اغلب تأثیر معکوسی بر انزوای اجتماعی ساکنان دارد (Seeman, 1996: 448). همان طور که گفته شد، شواهد موجود اثرات محافظتی ارتباط اجتماعی در محله‌ها بر کیفیت سلامت روان جوانان و بزرگسالان را مستند می‌کند (Eugene, 2012; Jose et al., 2019; Rose et al., 2021). هر چند در رابطه بین ارتباط اجتماعی در سطح محله‌ها و سلامت جسمانی شواهد متناقض دیده می‌شود، اما عموم مطالعات نشان داده‌اند که ارتباط اجتماعی محله به طور مثبتی با توانمندسازی افراد و فعالیت فیزیکی در فضای باز در بین کودکان مرتبط است (Franzini et al., 2010).

با توجه به آنچه گفته شد، پس از سه مرتبه فراگردی بازگشتی بین مجموعه داده‌ها و خلاصه‌های کدگذاری شده فرآیند رفت و برگشتی، مضامین اصلی و فراگیر، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین پایه و کلیدی هستی‌شناسی مفهوم محله سنتی با اتکا بر عرصه اجتماعی، به تفکیک در جدول شماره ۱ عنوان شده‌اند.

جدول شماره ۱: مضامین اولیه، سازمان‌دهنده و فراگیر هستی‌شناسی محله سنتی

سطح سوم: مضمون فراگیر	سطح دوم: مضمون سازمان‌دهنده	سطح نخست: مضمون پایه (کلیدی)
ظرفیت‌های اجتماعات محلی	دلبستگی اجتماعی	رضایت از محله یا همسایگی
		رضایتمندی از هم محله‌ای
		حراست از دارایی‌های مالی و کالبدی
	انسجام اجتماعی	دلبستگی نگرشی و رفتاری
		حس تعلق اجتماعی
		احساس افتخار و غرور محلی
اجتماع‌پذیری محله	تعهدات اجتماعی	افزایش پیوندهای اجتماعی و ارتباطات
		یکپارچگی اجتماعی
		سنت‌های مشترک
		رویدادهای مشترک توافق شده
		هم‌هدف بودن اهالی
		پروراندن مفهوم ناموس-هم محله‌ای
	خیر عمومی و توانمندسازی	مشارکت اجتماعی در محله
		اعتماد و برادری
		تمایل به مداخله‌گری
		منابع میان فردی
		مباحثات همسایگان
		نظام حمایت اجتماعی
سرمایه‌های فرهنگی		
نظام هنجارهای اجتماعی		
سلامت جسمانی	سرمایه‌گذاری احساسی در محله	
	احساس خوشایندی	
	ایجاد پیوندهای عمیق تر با هم محله‌ای	
	همکاری و همیاری	
	عقاید و باورهای مشترک	
	مشارکت اجتماعی	
	رواداری نسبت به اهالی	
	حمایت از هم محله‌ای	
	اتحاد در مواقع بحران	
	ارزیابی ویژگی‌های محله	
	توسعه مهارت‌ها، دانش و اطمینان	
	بده و بستان‌های همسایگی	
	کارآفرینی محلی	
	خودکفایی نهادی، عملکردی و اقتصادی	
	تدوین خرده نظام اخلاقی	
	سلامت روان	

ساختمان‌ها، تسهیلات و منابع مالی است. با وجود این انباشت معرفتی ارزشمند و قابل تأمل، تاکنون پژوهشی به طور جامع‌نگر به توصیف، تفهّم و تبیین مفاهیم به‌کاررفته در فلسفه محله سنتی در ارتباط با عرصه اجتماعی شهر نپرداخته‌است. این در حالیست که بهره‌گیری از این مفاهیم، گفتمان حق به شهر را بازتولید می‌کند و می‌تواند اندیشه شهرسازی را تکامل بخشد. بازخوانی این موضوع می‌تواند تضمین‌کننده دستیابی به راهنمای جامع نظری و عملی برنامه‌ریزی و طراحی شهری معاصر شهرهای ایران و حتی سایر کشورها باشد. این پژوهش مضامینی را معرفی می‌نماید که در پژوهش‌های آتی با ادامه این مسیر و با عملیاتی‌سازی هریک می‌توان برای احیای محله‌های پربانش یا محدوده‌های فاقد هویت شهری مداخله مؤثر نمود. در این پژوهش که با هدف بازخوانی مفهوم محله سنتی و درک

۵. نتیجه‌گیری

متأسفانه در دهه‌های اخیر، خوانشی که از مفهوم محله صورت گرفته، عموماً غیر دیالکتیکی، ارزش-رها و خالی از لایه‌های اجتماعی، معنایی و ذهنی بوده‌است. حال آن‌که با اذعان به ماهیت سیاسی و در نتیجه ارزشی کلیه فضاهای شهری، پرداختن به این مهم ضرورت دارد. ظرفیت اجتماعات محلی در محمل عقلانیت ارتباطی، بیشتر در تلاش برای جبران خسارت، ارتقای سلامت، بهبود زندگی شهری و اجتماعی و تقویت اهداف تغییرات اجتماعی است و مرتبط با مجموعه‌ای از تکنیک‌ها و عملکردها به طرق مختلف با مفاهیمی مانند سرمایه اجتماعی، توانمندسازی اجتماعات محلی، برنامه‌ریزی اجتماعی دارایی‌منا و مشارکت اجتماعی است. دارایی‌های محله دربرگیرنده مهارت‌ها و استعدادهای افراد، ظرفیت سازمانی، ارتباطات سیاسی،

تحولات مفهومی آن از منظر عرصه اجتماعی در ادوار مختلف تاریخی و همچنین کشف و تبیین مضامین اصلی و فراگیر مفهوم محله سنتی در آینه عرصه اجتماعی انجام شد، در پاسخ به پرسش نخست پژوهش می‌توان گفت مفهوم محله سنتی یا «محله نام‌گذاری شده» به عنوان «موجودیت مدنی هویت‌مند»، شامل چهار جزء اصلی است که در تعامل با یکدیگر، همزمان که به تکمیل این مفهوم می‌پردازند، بازتولید امر شهری و شهروندی را نیز موجب می‌شوند. براساس مرور مجموعه منابع، به نظر می‌رسد تعریف محله در گذر زمان از مفهوم کالبدی صرف به «مفهوم معنایی - ادراکی و ذهنی» متمایل شده است؛ با این حال در تمام تعاریف ارائه شده، «چهارگانه فضا (کالبد)، زمان (تاریخ)، شهروند (افراد، گروه‌ها و نهادها) و فعالیت یا عملکرد» (فراهم‌آزرنده فضای بازتولید اجتماعی) ملموس است. ناهمگنی میان ساختارهای اجتماعی و کالبدی [در نسبت با محله]، در کنار جابه‌جایی و تحرک اجتماعی بیشتر در شهرها و پیشرفت ابزارهای ارتباطی، تعریف جدید محله و شکل زندگی محلی را با ابهام و پیچیدگی بیشتر مواجه ساخت. رفته‌رفته خوانش «محله فضا‌مند» و پیوند آن با دانش شهرسازی مفهومی نو گرفت و فضای محله که عمده در جهات فهم محتوای سکنی بود از نگرش سنتی و ذهنی خود کاست و تا جایی پیش آمد که دانش شهرسازی معاصر که به یک معنی تعریف تنظیم رابطه بین انسان، فضا و فعالیت‌های انسان بود، وارد تعاملی عمیق‌تر با این مفهوم شد.

با توجه به آنچه پیشتر گفته شد، هر چند فهم علمی محله به مثابه امر شهری به عنوان موضوعی مستقل برای مطالعه در اواخر قرن نوزدهم با توصیف ابعاد کالبدی محله‌ها شروع شد، رفته‌رفته در اوایل قرن بیستم تا دهه ۱۹۶۰ «تمایل به دعوت سایر مفاهیم علوم اجتماعی مانند عدالت اجتماعی، برابری و سرمایه اجتماعی» در تعریف این مفهوم پرداخت. در ادامه این روند و همزمان با «ظهور رویکردهای انتقادی» به امر شهری، چون حق به شهر، هژمونی شهروندی و برنامه‌ریزی از پایین به بالا و حکمروایی محلی، تلاش بر دنبال نمودن ریشه و همچنین نمود این رویکردها در مفهوم محله، طرحی جدید در ادبیات شهرسازی معاصر انداخت که تا به امروز ادامه دارد. در این دوران به دفعات از محله برای اهداف مختلف از جمله نظم بخشیدن به هرج و مرج شهر صنعتی و بعضاً به مثابه «دستاویز قدرت نهادی»، به طوری که محله‌ها با تولید و کنترل فضا در اعمال قدرت نقش داشتند، بهره‌کشی می‌شد.

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش می‌توان بیان نمود که «ظرفیت‌های اجتماعات محلی» دربرگیرنده مضامین سازمان‌دهنده الف) دلبستگی اجتماعی شامل حراست از دارایی‌های مالی و کالبدی محله، احساس رضایت‌مندی، حس تعلق و ب) انسجام اجتماعی شامل اعتماد اجتماعی، رویدادهای مشترک توافق شده و همچنین «اجتماع‌پذیری محله» شامل ج) تعهدات اجتماعی شامل رواداری، مراودات همسایگی، منابع میان فردی، مشارکت و د) خیر عمومی و توانمندسازی شامل نظام هنجاری، نظام حمایت اجتماعی و خودکفایی عملکردی و نهادی مضامین اصلی هستی‌شناسی اجتماعی محله سنتی را شکل می‌دهند. دلبستگی اجتماعی شامل مضامین پایه دلبستگی نگرشی و رفتاری، رضایت از محله و افراد هم‌محله‌ای،

سرمایه‌گذاری احساسی در محله، حراست از دارایی‌های مالی و کالبدی محله، حس تعلق اجتماعی، تمایل فرد به دفاع از حدود کالبدی و عرفی محله و احساس افتخار و غرور محلی است. تعاملات و پیوندهای اجتماعی، تمایل به ایجاد پیوندهای عمیق‌تر با افراد هم‌محله‌ای، یکپارچگی اجتماعی، اعتقاد به عوامل پیونددهنده‌ای چون سنت‌ها و آداب و رسوم و رویدادهای مشترک توافق شده، احساس خویشاوندی، مضامین کلیدی مضمون سازمان‌دهنده انسجام اجتماعی را تشکیل می‌دهند. مضامین کلیدی تعهدات اجتماعی شامل هم‌هدف بودن اهالی، مشارکت اجتماعی، تمایل شدید به پروراندن مفهوم ناموس - هم‌محله‌ای، مردم‌داری، رواداری نسبت به اهالی، مشارکت اجتماعی در محله، حمایت از افراد هم‌محله‌ای، وجود حس اعتماد و برادری میان ساکنان، اتحاد در شرایط دشوار، تنگناها و مواقع بحران، تمایل به مداخله‌گری در آینده محله و ارزیابی ویژگی‌های محله است. در انتها این که منابع میان فردی، توسعه مهارت‌ها، دانش و اطمینان، مباحثات همسایگان، قائل بودن به نظام بده‌وبستان‌های همسایگی، نظام حمایت اجتماعی، کارآفرینی و نوآوری محلی، سرمایه‌های فرهنگی، خودکفایی نهادی، عملکردی و اجتماعی و نظام هنجارهای اجتماعی و همچنین تدوین خرده‌نظام اخلاقی، به عنوان مضامین پایه‌ای خیر عمومی و توانمندسازی شناسایی شدند. امید است با عملیاتی‌سازی این مضامین، به بازتولید هستی‌شناسی و معرفتی محله‌های سنتی به مثابه موجودیت‌های واجد ارزش شهری پرداخته و همچنین بتوان گامی مثبت در راستای تحقق ایده محله مطلوب - شهر مطلوب در حوزه نظری، تصمیم‌سازی و اجرایی برداشت.

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش می‌توان بیان نمود که «ظرفیت‌های اجتماعات محلی» دربرگیرنده مضامین سازمان‌دهنده الف) دلبستگی اجتماعی شامل حراست از دارایی‌های مالی و کالبدی محله، احساس رضایت‌مندی، حس تعلق و ب) انسجام اجتماعی شامل اعتماد اجتماعی، رویدادهای مشترک توافق شده و همچنین «اجتماع‌پذیری محله» شامل ج) تعهدات اجتماعی شامل رواداری، مراودات همسایگی، منابع میان فردی، مشارکت و د) خیر عمومی و توانمندسازی شامل نظام هنجاری، نظام حمایت اجتماعی و خودکفایی عملکردی و نهادی مضامین اصلی هستی‌شناسی اجتماعی محله سنتی را شکل می‌دهند. دلبستگی اجتماعی شامل مضامین پایه دلبستگی نگرشی و رفتاری، رضایت از محله و افراد هم‌محله‌ای،

References:

- Abdolahi, M., Tavakolinia, J., & Sarrafi, M. (2010). Theoretical study of the concept of neighborhood and its redefinition with emphasis on the conditions of urban neighborhoods of Iran. *Human Geography Research*, 42(2), 82-103. [in Persian]
- Abdolazhade Fard, A., & Shamsoddini, A. (2020). Neighborhood Environmental quality and its role regarding the residents' spiritual and mental health (Case Study of Sang Siyah District, Shiraz Metropolis). *Urban Planning Knowledge*, 4(2), 95-114. <http://doi:10.22124/upk.2020.14650.1307> [in Persian]
- Alexander, C. (1977). *A Pattern language, towns, buildings, construction*, Oxford University Press.
- Alalhesabi, M., daneshpour, S. A., & Basiri Mojdehi, R. (2023). Formulation of Place criticism in terms of political economy; scrutinizing the urban-relational. *Urban Planning Knowledge*, 7(1), 1-27. <http://doi:10.22124/upk.2022.19448.1640> [in Persian]
- Arefi, M. (2008). *Asset-based approaches to community development*. Nairobi: UN Habitat.
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative Research*, 1(3), 385-405. <https://doi.org/10.1177/146879410100100307>
- Baba, Y., & Austin, M.D. (1989). Neighborhood environmental satisfaction, victimization, and social participation as determinants of perceived neighborhood safety. *Environment and Behavior*, 21, 763- 780. <http://doi:10.1177/0013916589216006>
- Baffoe, G. (2019). Understanding the neighbourhood concept and its evolution: A review. *Environment and Urbanization Asia*, 10(2), 393-402. <https://doi.org/10.1177/0975425319859115>
- Basiri Mozdehi, R., Daneshpour, S.A., & Alalhesabi, M. (2020). Redefining the ontology of place as the urban-relational. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 17(90), 5-18. <https://doi:10.22034/bagh.2020.202498.4316> [in Persian]
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- BREEAM Communities (2012). *Integrating sustainable design into master planning*, www.breeam.org/communities
- Brehm, J. M. (2007). Community attachment: The complexity and consequence of the natural environment facet, Springer Science. <http://doi.10.1007/s10745-006-9104-3>
- Brower, S. (1996). *Good neighborhoods: A Study of in-town and suburban residential environments*. Praeger, West port.
- Browning, C.R., & Cagney, K.A. (2003). Moving beyond poverty: neighborhood structure, social processes, and health. *Journal of Health and Social Behavior*, 44(4), 552-571. <https://doi.org/10.2307/1519799>
- Buck, N. (2001). Identifying neighbourhood effects on social exclusion. *Urban Studies*, 38(12), 2251-2275. <https://doi.org/10.1080/00420980120087153>
- Bulmer, M. (1984). *Institutionalization, diversity, and the rise of sociological research*. Chicago and London: The Chicago School of Sociology, ISBN: 9780226080048
- Butts, J.A. & Schiraldi, V.N. (2018). Recidivism reconsidered: preserving the community justice mission of community corrections, Harvard Kennedy School, program in criminal justice. *Policy and Justice*. <https://doi.org/10.7916/d8-gky0-5x32>
- Calthorpe, P., & Duany, A. (2001). *The regional city: Planning for the end of sprawl*. Washington DC: Island Press.
- Chan, J., To, H.P., & Chan, E. (2006). Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research. *Social Indicators Research*, 75(2), 273-302. <https://doi.org/10.1007/s11205-005-2118-1>
- Cheung, C., & Leung, K. (2011). Neighborhood homogeneity and cohesion in sustainable community development. *Habitat International*, 35(4), 564-572. <http://doi:10.1016/j.habitatint.2011.03.004>
- Chizfahm Daneshmandian, M., & Nejad Ebrahimi, A. (2022). Identifying the Structure of Shiraz Neighborhoods from Atabakan to Qajar Period. *Pazhoheshha-ye Bastan Shenasi Iran*, 12(33), 357-381. <http://doi:10.22084/nb.2021.22921.2232> [in Persian]
- Coștanza, R., Fisher, B., Ali, S., et al. (2007). Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being. *Ecological economics*, 61(2-3), 267-276. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2006.02.023>

- Cramm, J.M., van Dijk, H.M., & Nieboer, A.P. (2013). The importance of neighborhood social cohesion and social capital for the well being of older adults in the community. *The Gerontologist*, 53(1), 142–152. <https://doi.org/10.1093/geront/gns052>
- Crank, J., Giacomazzi, A., & Heck, C. (2003). Fear of crime in a nonurban setting. *Journal of Criminal Justice*, 31(3), 249–263. [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(03\)00006-0](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(03)00006-0)
- Deng, L. (2011). The external neighborhood effects of low-income housing tax credit projects built by three sectors. *Journal of Urban Affairs*, 33(2), 143–166. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9906.2010.00536.x>
- Desmond, S.A., & Kubrin, C.E. (2009). The power of place: immigrant communities and adolescent violence. *The Sociological Quarterly* 50, 581–607, ISSN 0038-0253
- Duque, J. C., Ramos, R., & Suriñach, J. (2007). Supervised regionalization methods: A survey. *International Regional Science Review*, 30(3), 195–220. <https://doi.org/10.1177/0160017607301605>
- Echeverría, S., Diez-Roux, A.V., Shea, S., Borrell, L. N., & Jackson, S. (2008). Associations of neighborhood problems and neighborhood social cohesion with mental health and health behaviors: the Multi-Ethnic Study of Atherosclerosis. *Health & Place*, 14(4), 853–865. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2008.01.004>
- ElMorshedy, R., Ibrahim, A., & Kamel, R. (2018). A statistical methodology for the socio-spatial assessment of neighborhood life quality. *Cogent Social Sciences*, 4:1, 1–42. <http://doi:10.1080/23311886.2018.1528702>
- Erving, C.L., & Hills, O. (2019). Neighborhood social integration and psychological well-being among African Americans and Afro-Caribbe-ans. *Race & Social Problems*. 11(2):133–48. <https://doi.org/10.1007/s12552-019-09258-z>
- Eugene, D.R. (2021). Connectedness to family, school, and neighborhood and adolescents' internalizing symptoms. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(23), 12602. <https://doi.org/10.3390/ijerph182312602>
- Farajollahzadeh, R., & Salehinia, M. (2021). Redefining place by focusing on the process of creation and explanation of place centrality. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 18(102), 69–82. <http://doi:10.22034/bagh.2021.256492.4708> [in Persian]
- Fisher, R. (2017). A Nation of neighborhoods: imagining cities, communities, and democracy in postwar America. *Journal of American History*, 103 (4), 1095–1096.
- Forrest, R., & A. Kearns (2001). Social cohesion, social capital and the neighbourhood. *Urban Studies* 38.12, 2125–2143. <http://www.jstor.org/stable/43198190>
- Foster, K.A., & Hipp, J.A. (2011). Defining neighborhood boundaries for social measurement: advancing social work research. *Social Work Research*, 35(1), 25–35. <http://www.jstor.org/stable/42659777>
- Franzini, L., Taylor, W., Elliott, M.N., Cuccaro, P., et al. (2010). Neighborhood characteristics favorable to outdoor physical activity: disparities by socioeconomic and racial/ethnic composition. *Health & Place*, 16(2), 267–274. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2009.10.009>
- Frey, W. H., & Dowell, M. (2005). Racial segregation in us metropolitan areas and cities, 1990–2000: patterns, trends, and explanations, *Population Studies Center Research Report*, 05-573.
- Galster, G. (2001). On the nature of neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), 2111–2124. <https://doi.org/10.1080/00420980120087072>
- Galster, G.C., Quercia, R.G., & Cortes, A. (2000). Identifying neighborhood thresholds: An empirical exploration, *Housing Policy Debate*, 11(3), 701–732. <https://doi.org/10.1080/10511482.2000.9521383>
- Garrioch, D., & Peel, M. (2006). Introduction: The social history of urban neighborhoods. *Journal of Urban History*, 32(5), 663–676. <https://doi.org/10.1177/0096144206287093>
- Glass, R. (1948). *The Social background of a plan: A Study of Middlesbrough*. Routledge and Kegan Paul, London.
- Grannis, R. (2009). *From the ground up: Translating geography into community through neighbor networks*. Princeton University Press.
- Harris, R.J., & Longley, P.A. (2002). Creating small area measures of urban deprivation. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 34(6), 1073–1093. <https://doi.org/10.1068/a34120>
- Hillery, G. (1955). *Definitions of community: Areas of*

- agreement. *Rural Sociology*, 20, 111-123.
- Hipp, J.R. (2007). Income Inequality, Race, and place: Does the distribution of race and class within neighborhoods affect crime rates? *Criminology*, 45, 665-697. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2007.00088>
  - Hipp, J.R., & Perrin, A.J. (2009). The simultaneous effect of social distance and physical distance on the formation of neighborhood ties. *City & Community*, 8(1), 5-25. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6040.2009.01267.x>
  - Hipp, J.R., Faris, R.W., & Boessen, A. (2012). Measuring neighborhood: constructing network neighborhoods. *Social Networks* 34 (2), 128-140. <https://doi.org/10.1016/j.socnet.2011.05.002>
  - Ho, K.C., & Chua, V. (2018). The neighbourhood roots of social cohesion: Notes on an exceptional case of Singapore. *Environment and Planning C: Politics and Space* 36(2), 290– 312. <https://doi.org/10.1177/2399654417710659>
  - Hunter, A. (1974). Community change: a stochastic analysis of Chicago's local communities, 1930-60. *American Journal of Sociology*, 79(4), 923–947. <http://www.jstor.org/stable/2776350>
  - Hwang, J. (2016). The social construction of a gentrifying neighborhood: Reifying and redefining identity and boundaries in inequality. *Urban Affairs Review*, 52 (1), 98–128. <https://doi.org/10.1177/1078087415570643>
  - Marks, D. F., & Yardley, L. (2004). Content and thematic analysis. In *Research Methods for Clinical and Health Psychology*. SAGE Publications, 56-68. <https://doi.org/10.4135/9781849209793>
  - Johnston, R., Propper, C., Sarker, R., et al. (2005). Neighbourhood social capital and neighbourhood effects. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 37(8), 1443-1459. <https://doi.org/10.1068/a37222>
  - Jose, P. E., Ryan, N., & Pryor, J. (2012). Does social connectedness promote a greater sense of well-being in adolescence over time? *Journal of research on adolescence*, 22(2): 235-251. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2012.00783.x>
  - Kasarda, J. D., & Janowitz, M. (1974). Community attachment in mass society. *American Sociological Review*, 39(3), 328–339. <https://doi.org/10.2307/2094293>
  - Ketabollahi, K., Mirgholami, M., & Shahbazi, Y. (2022). Rethinking the concept of biological health of the contemporary iranian-islamic neighborhood in the post-corona era. *The culture of Islamic Architectural and Urbanism*, 7 (2), 77- 98. <http://doi:10.52547/ciauj.7.2.77> [in Persian]
  - Keller, S. (1968). *The urban neighborhood*. New York: Random House.
  - Kitchen, P., Williams, A., & Chowhan, J. (2012). Sense of community belonging and health in Canada: A Regional Analysis. *Soc Indic Res* 107, 103–126. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9830-9>
  - Kramer, R. (2017). Defensible spaces in Philadelphia: Exploring neighborhood boundaries through spatial analysis. *Russell SAGE Foundation Journal of the Social Sciences*, 3(2), 81–101. <https://doi.org/10.7758/rsf.2017.3.2.04>
  - Kubrin, C. E., & Weitzer, R. (2003). New directions in social disorganization theory. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 40(4), 374-402. <https://doi.org/10.1177/0022427803256238>
  - Latifi, G., & Safari Chabok, N. (2012). Regeneration of neighbourhood new urbanism principles times in Islamic Iranian cities. *Motaleat-e Shahri*, 2 (8), 3-12 [in Persian]
  - Lee, B. A., Reardon, S. F., Firebaugh, G., et al. (2008). Beyond the census Tract: patterns and determinants of racial segregation at multiple geographic scales. *American Sociological Review*, 73(5), 766–791. <https://doi.org/10.1177/000312240807300504>
  - LEED for New Construction (2009). U.S. Green Building Council.
  - LEED Reference Guide for Neighborhood Development (2013). U.S. Green Building Council.
  - Legewie, J. (2018). Living on the edge: Neighborhood boundaries and the spatial dynamics of violent crime. *Demography*. 55(5):1957-1977. <http://doi:10.1007/s13524-018-0708-1>
  - Legewie, J., & Schaeffer, M. (2016). Contested boundaries: Explaining where ethnoracial diversity provokes neighborhood conflict. *AJS; American Journal of Sociology*, 122(1), 125–161. <https://doi.org/10.1086/686942>
  - Lenzi, M., Vieno, A., Pastore, M., & Santinello, M.

- (2013). Neighborhood social connectedness and adolescent civic engagement: An integrative model. *Journal of Environmental Psychology*, 34, 45–54. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2012.12.003>
- Lindström, M., Merlo, J., & Östergren, P. O. (2003). Social capital and sense of insecurity in the neighbourhood: a population-based multilevel analysis in Malmö, Sweden. *Social Science & Medicine* (1982), 56(5), 1111–1120. [https://doi.org/10.1016/s0277-9536\(02\)00114-4](https://doi.org/10.1016/s0277-9536(02)00114-4)
  - Litman, T. (2008). Creating Safe and Healthy Communities. *Environments Journal*, 35(3), 21- 43,
  - Logan, J.R., & Molotch, H. (2007). *Urban fortunes, the political economy of place*. University of California Press. ISBN: 9780520254282
  - Lochner, C., Mogotsi, M., du Toit, P. L. et al. (2003). Quality of life in anxiety disorders: a comparison of obsessive-compulsive disorder, social anxiety disorder, and panic disorder. *Psychopathology*, 36(5), 255–262. <https://doi.org/10.1159/000073451>
  - MacAllister, I., Johnston, R. J., Pattie, C.J. et al. (2001). Class dealignment and the neighbourhood effect: Miller Revisited. *British Journal of Political Science*, 31(1), 41–59. <http://www.jstor.org/stable/3593275>
  - Mann, P.H. (1954). The Concept of Neighborliness. *American Journal of Sociology*, 60(2):163. <https://doi.org/10.1086/221507>
  - McKenzie, S., Collings, S., Jenkin, G. & River, J. (2018). Masculinity, social connectedness, and mental health: men's diverse patterns of practice. *American Journal of Health*. 12(5):1247-1261. <http://doi:10.1177/1557988318772732>
  - Mohnen, S. M., Völker, B., Flap, H., Subramanian, S. V., & Groenewegen, P.P. (2015). The Influence of social capital on individual health: Is it the neighbourhood or the network? *Social Indicators Research*, 121(1), 195–214. <http://www.jstor.org/stable/24721394>
  - Morenoff, J.D. (2003). Neighborhood mechanisms and the spatial dynamics of birth weight. *AJS; American Journal of Sociology*, 108(5), 976–1017. <https://doi.org/10.1086/374405>
  - Parkes, A., Kearns, A., & Atkinson, R. (2002). What makes people dissatisfied with their neighbourhoods? *Urban Studies*, 39(13), 2413–2438. <http://www.jstor.org/stable/43196836>
  - Parsi, H.R. (2002). Shenakhte Mohtavaye Fazaye Shahri. *Honarha-ye Ziba*, 11 (11), 41- 50. [in Persian]
  - Pattison, P., & Robins, G. (2002). Neighborhood-based models for social networks. *Sociological Methodology*, 32(1), 301-337. <https://doi.org/10.1111/1467-9531.00119>
  - Pourjafar, M., & Pourjafar, A. (2012). Proposed neighborhood model, centered on the mosque and public spaces required in the Iranian-Islamic city. *Iranian-Islamic City Studies*, 3(10), 15- 24. [in Persian]
  - Pourjafar, M., & Taghvaea, A. (2002). Me'eyarha-ye Barnamerizi va Tarahi Baft-e Maskooni-e Shahrha, *Honare Modares*, 1, 11- 21.
  - Reps, J.W. (1965). *The making of urban America: a history of city planning in the United States*. Princeton University Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv1wmz3zc>
  - Rezazadeh R., Mohammadi Aydoghmish, F., & Rafieyan, M. (2013). Analysis of the role of Asset-based approach in sustainable community development (Case Study: Imamzadeh Hassan Neighborhood, Tehran), *the Scientific Journal of NAZAR Research Center*, 10 (25), 67- 76 [in Persian]
  - Roberto, E. (2022). Spatial boundaries and the local context of residential, 1-28, Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/0cb0/4b5d06078f50c0d6c561e67b4543f26c91ea.pdf>
  - Rollings, K.A., Wells, N.M., & Evans, G.W. (2015). Measuring physical neighborhood quality related to health. *Behavioral Sciences*, 5(2), 190–202. <https://doi.org/10.3390/bs5020190>
  - Rose, T., McDonald, A., Von Mach, T., Witherspoon, D.P., & Lambert, S. (2019). Patterns of social connectedness and psychosocial wellbeing among African American and Caribbean black adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 48(11), 2271–2291. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01135-7>
  - Sampson, R., & Groves, W.B. (1989). Community structure and crime: Testing social-disorganization theory. *American Journal of Sociology*, 94(4), 774–802. <https://doi.org/10.1086/229068>
  - Sampson, R., & Wilson, W. (1995). Toward a theory of race, crime, and urban inequality. *Journal of Hagan & R. Peterson (Ed.), Crime and Inequality: Stanford University Press*, 37-54. <https://doi.org/10.1515/9781503615557-004>

- Sampson, R., & Raudenbush, S.W. (2004). Seeing disorder: Neighborhood stigma and the Social construction of "broken windows". *Social Psychology Quarterly*, 67(4), 319-342. <https://doi.org/10.1177/019027250406700401>
- Shaw, C.R., & McKay, H.D. (2010). *Encyclopedia of criminological theory social disorganization theory*, SAGE Publications, 828-835. <http://dx.doi.org/10.4135/9781412959193.n228>
- Schwirian, K.P. (1983). Models of neighborhood change. *Annual Review of Sociology*, 9, 83-102. <http://www.jstor.org/stable/2946058>
- Seeman, T.E. (1996). Social ties and health: the benefits of social integration. *Annals of epidemiology*, 6(5), 442-451. [https://doi.org/10.1016/s1047-2797\(96\)00095-6](https://doi.org/10.1016/s1047-2797(96)00095-6)
- Sheykhi, M. (2003). Neighborhood structure of the past Islamic cities. *Social Sciences*, 10(22), 39-68 [in Persian]
- Silver, D., Clark, T.N., & Yanez, C.J.N. (2010). Scenes: Social context in an age of contingency. *Social Forces*, 88(5), 2293-2324. <http://www.jstor.org/stable/40927547>
- Simkhovitch, M. (2006). *Neighborhood; my story of Greenwich House*, New York, Norton. <http://urn:oclc:record:1049894805>
- Smith, M.E. (2010). The archaeological study of neighborhoods and districts in ancient cities. *Journal of Anthropological Archaeology*, 29, 137-154. <http://doi:10.1016/j.jaa.2010.01.001>
- Spielman, S.E., & Logan, J.R. (2012). Using high-resolution population data to identify neighborhoods and establish their boundaries. *Annals of the Association of American Geographers*, 103(1), 67-84. <https://doi.org/10.1080/00045608.2012.685049>
- Talen, E. (2018). *Neighbourhood* (Translated by A. Eynifar & M. Jalili). Tehran: Fekre Now Publication [in Persian]
- Talen, E. (2003). Neighborhoods as service providers: a methodology for evaluating pedestrian access. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 30(2), 181-200. <http://doi:10.1068/b12977>
- Tavasoli, M. (2000). Shahr, Kanoon-e Farhang, *Honarha-ye Ziba*, 5 (2), 34- 56 [in Persian]
- Taylor, A.L., & Koch, A.M. (1996). The cultural context for effective strategy, new directions for higher education. *Wiley online library*, 94, 83-86. <https://doi.org/10.1002/he.36919969410>
- Walters, D. (2007). *Designing community*, London. <https://doi.org/10.4324/9780080492605>
- Wellman, B., & Wortley, S. (1990). Different strokes from different folks: community ties and social support. *American Journal of Sociology*, 96(3), 558-588. <https://doi.org/10.1086/229572>
- Wickes, R., Zahnow, R., Corcoran, J., & Hipp, J.R. (2019). Neighbourhood social conduits and resident social cohesion. *Urban Studies*, 56(1), 226-248. <https://doi.org/10.1177/0042098018780617>
- Wilson, W.J. (2006). *Social theory and the concept underclass*, Frankfurt Publications, 90-104. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-14547>
- Witten, K., & Carroll, P. (2015). Children's neighborhoods: Places of play or spaces of fear? *Springer*, 3, 331- 350. https://doi.org/10.1007/978-981-4585-90-3_25-1
- Woldoff, R.A., & Uggen, C. (2018). Community and crime: Now more than ever. *City & Community*, 17(4), 939-944. <https://doi.org/10.1111/cico.12354>
- Vaske, J., & Kobrin, K. C. (2001). Place attachment and environmentally responsible behavior, *The Journal of Environmental Education*, 32 (4), 16- 21. <https://doi.org/10.1080/00958960109598658>

نحوه ارجاع به مقاله:

شمس، فاطمه؛ پورجعفر، محمدرضا؛ خاتمی، سیدمهدی؛ سلطانی، علی (۱۴۰۳)، بازخوانی هستی‌شناسی محله‌های جدید شهری با اتکا بر سویه اجتماعی محله سنتی، مطالعات شهری، 14 (53)، 19-34. <https://doi.org/10.22034/urbs.2024.141272.5046>

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Motaleate Shahri. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

